

tyneeseen ja jo ”aikuiseksi” kypsyneeseen Saaran sukupolveen.

Nuoruus ja elämä kaikkineen on edessä, edessä ovat seikkailu ja uudet kokemukset, kaikki on avoinna – eikö se juuri ole nuoren unelma? Sitä kohti on Sofi suuntaamassa ja maailma avoina kutsuu häntä, matkalaukku kiinni ja rinkka selkään! Lähdön hetkellä eivät pelota vanhempien haamut eivätkä heidän menneitten vuosikymmenien kokemuk-

sensa. Ne on itse kohdattava, mutta jotain niistä on tiedettävä, ja niiden kohtaamiseen on myös varauduttava.

Tytön huone viestittää uskota tulevaisuuteen epävarmasa maailmassa. Sinne on uskallettava, sinne on uskallettava nuori päästää! Siellä leiju uhkia, ne on kohdattava, ne on kyettävä myös ohittamaan. Kompassina on kasvumme ihmiseksi. Sen kompassin suun-

taneulan me olemme myötäkavumme ja elämäkokemuksemme kautta välittäneet nuorille. Se kompassi näyttää suunnan, miten navigoida elämysten ja epävarmuuden meressä.

Ehkä Helena Sinervo on *Tytön huone* -romaanillaan tietämättään pohtimassa nykyhetken epävarmuuden Covid-19-maailmaa ja antamassa eväitä sen kohtaamiseen. Kiitos kirjasta!

Klaus Weckrothin paluu

MATTI VIRTANEN

Klaus Weckroth oli 1980- ja 1990-luvuilla sosiaalipsykologian nouseva tähti, joka julkaisi nopeaan tahtiin kirjoja, sai paljon myönteistä julkisuutta ja erilaisia palkintoja.

1990-luvun puoliväliin mennessä Weckrothin päälle kaatui peräkkäin niin monta ammattillista ja sosiaalista kriisiä, että mies upposi syvään masennukseen. Vuodesta 1998 hän jäi sairaseläkkeelle, jota kesti yli 20 vuotta. Tänä aikana mieliala kohosi ajoittain niin, että Weckroth kirjoitti YP:hen kolme artikkelia: ”Miten minusta tuli hullu” (5/2000), ”Anteeksi, en ollut oma itseni” (2/2006) ja ”Mitä tulikaan tehtyä / 60-vuotiskirjoitus” (4/2015).

Viime vuosina Weckroth on palannut entistä tukevammin tähän maailmaan, lukenut masoittain kaunokirjollisuutta ja monenlaisia julkaisuja, kuronut

umpeen aikaa, joka pitkälti meni sairauden takia ohi. Nyt hän on julkaissut kirjan, joka pyrkii rakentamaan siltaa pitkän katkoksen ohi ja yli.

Weckrothin kirjan esitystapa on hämmäntävä. Minkäänlaisia sisällysluetteloja tai jäsennytä kirjassa ei ole, vaan teksti etenee yhtenä pötkönä, vain välivivoin katkottuna. Weckroth perustelee:

”Minä vedän esiin liian monta tarinaa yhdellä kertaa, koska haluan että kertomuksen ympärillä tuntuvat ahdettuna muut tarinat, jotka voisin kertoa tai jotka olen kertonut toisessa tilanteessa.” Tämän sitaatin voit mielessäsi alleviivata ja muistaa tätä tekstiä lukiessa.”

Toinen omaperäisen kirjan piirre on se, että juoksevan tekstin katkaisee vähän väliä aukeama, jonka toisella sivulla on sitaatti Weckrothin aiemmasta

---

Klaus Weckroth
Kaiken järjen mukaan
Kuvat Aiki Maakari
Omakustanne

tärkeänä pitämästä tekstistä ja toisella Aiki Maakarin taitava maalaus. Sitaatit ja kuvat resonoivat hienosti toisiinsa.

Nyt kun olen kirjan lukenut ja miettinyt sen hahmoa, se kulkee ja etenee pääosin yllättävän hyvin. Runkona, johon ”ahdettuna ovat muut tarinat” on Weckrothin 20-vuotinen ura ja kehitys Tampereen yliopiston sosiaalipsykologian laitoksella.

Weckrothin tutkijaprofiilin olennaiset piirteet tulevat esiin jo varhaisessa vaiheessa. Weckroth aloitti opintonsa 1970-luvun alussa, jolloin Tampereen yliopisto oli kovaa vauhtia muuttumassa ”punaiseksi yli-

opistoksi” – ja samoihin aikoihin sinne perustettiin ensimmäiset feministiset ryhmät. Molemmissa viehätti ajatus edistyksestä, emansipaatiosta tieteen avulla:

”Ajattelin jo varsin varhaisessa vaiheessa, että tutkijan täytyy olemassaolonsa ja toimintansa oikeuttaakseen kyetä jotenkin auttamaan ihmisiä, sanomaan, miten jonkin ongelmallisen tilanteen voi kestää, ohittaa, ratkaista. Tähän alustaan naistutkimuksen emansipatorinen tiedonintressi upposi kuin voi veitseen. Täytyy vapauttaa ja rikastaa.”

Weckroth luki kyllä Marxia ja Engelsiä, mutta ”marxilaista minusta ei tullut”, hän ei halunnut liittyä sen paremmin tovereihin kuin revareihinkaan, koska ”tämä kanakukko ei oppinut laulamaan käskien eikä varsinkaan kuorossa, vaan uneksi soolosta omalla kraakkuvalla äänellään”. Sen sijaan silloinen feminismi tuntui lupaavan väljemmin ja enemmän.

Toinen keskeinen piirre on teoreettinen tutkimus, tai paremmin teoreettinen ajattelu, joka on ajattelun tieteellinen muoto. Me ajattelemme kaikki, ja kaikki, mikä auttaa ajattelemaan on Weckrothista käyttökelpoista: sarjakuvat, laulut, pilapiirroukset, vitsit, taulut – erityisesti kaunokirjallisuus. Tässä kirjassa Weckroth puhuu ajattelun taiteesta.

Ensimmäiseen konfliktiin Weckroth joutuukin juuri tästä syystä. Keväällä 1978 hän jätti psykologian sivulaudaturin nimellä ”Toiminnan kategoria psykologiassa”. Professori hylkäsi sen, koska siinä ei ollut empiiristä osaa (koetta, jolla testataan hypoteeseja) – kirjoittamaton sääntö oli, että sellainen on koulutusyistä psykolo-

gian gradussa oltava. Weckroth perusteli, että myös käsitteellisen analyysin täytyy kuulua psykologian koulutukseen, eikä suostunut empiiristä osaa lisäämään. Päätös pysyi eikä se muuttunut, vaikka Weckroth vei kiistan eri portaisiin yliopiston sisällä ja vielä eduskunnan oikeusasianaiselle.

Weckroth myöntää, että oli siinä ihan puhdasta uhmaa: ”Pakko on minulle punainen vaate. En tiedä tarkkaan, mistä syystä käskyt saavat minut näkemään tähtiä, mutta niin ne tekevät.” Tärkeämpää Weckrothista oli, että hän halusi noudattaa omaa tieteellisen ajattelun logiikkaansa, jossa ”empiria” voi tulla mistä tahansa. Kaikissa myöhemmissä kirjoissaan ja kirjoituksissaan Weckroth on pohjittanut tieteellisen ajattelun luonnetta ja käyttänyt empiriana kaikenlaista materiaalia, myös tässä kirjassa.

Weckrothia kohtaan alkoi esiintyä kritiikkiä ja vähättelyäkin monelta akateemiselta taholta, mutta seuraavan varsinaisen konfliktin käynnistivät – feministit. Weckroth haki vuonna 1992 sosiaalipsykologian yliassistentin virkaa, ja lausunnonantajien mielestä hän oli haki-joista selkeästi pätevin. Tampereen Tutkijanaiset ry:n mielestä Weckroth oli kuitenkin ”syrjäyttännyt tasa-arvolain vastaisesti” naishakijan, joka ”objektiivisesti” arvioiden oli ”muodollisesti pätevin”. Weckroth oli jäämässä rintamien väliin ja molemmilta puolilta ammuttiin:

”Nainen voi ajatella ja sanoa, että jos joku vihaa häntä, se johtuu siitä, että tämä joku vihaa kaikkia naisia. Minun oli ja on kirottuna keskiluokkaisena heteroseksuaalisena valkoisena miehenä pakko ottaa kaikki itseäni.”

Vaikka Weckrothin takana oli koko ajan laitoksen professorin Antti Eskolan tuki, tämä oli melkoinen kolahdus Weckrothin itsetunnolle, vaikka nimitys pysyikin. Varsinainen isku tuli sitten myöhemmin samana vuonna, kun Weckrothin väitöskirjan toinen lausunnonantaja kyseenalaisti sen tieteellisen laadun. Weckroth kuitenkin väitteli ja väitös hyväksyttiin, mutta pohja psyykkiselle romahdukselle oli pedattu.

Kirjan tyyliä muuttuu sen keskivaiheilla, kun Weckroth ryhtyy varsin poleemiseen sävyyn esittämään näkemyksiään siitä, kuinka elämän rikastamisen pitäisi nyt tapahtua. Kaikki paukut olisi sijoitettava tulevaisuuteen. Siksi Weckroth tarjoaa aluksi vanhan karsimista: ”Jos jostakin pitää leikata, lopetetaan sotahistoria, teologia, arkeologia, kirkkoslaavi – ja historia.” Varsinkin historia tuottaa lähinnä historiahysteriaa, joka vain ruokkii ”isänmaallista venhimoista melskettä”.

Sitten Weckroth käy läpi tärkeimmät ”maailman järjettömyydet”, joiden poistamiseen emansipatorisen tieteen tulisi kaikin voimin osallistua: ilmaston lämpeneminen, väestöräjähdyks, sodat, armeijat, kaikkialle pesiytyneet patriarkaaliset rakenteet ja tavat (eli herroismismi), kuninkaalliset, kaikki uskonnot, kaiken kulttuurin läpäisevä väkivalta ja siihen totuttaminen.

Pitkän jeremiaadi-jakson jälkeen Weckroth huomaa jankuttavansa järjettömyyksistä hiukan samalla tavalla kuin kiroilemaan juuri oppineet lapset ja pelkää, että vaikutus voi olla päinvastainen kuin on tarkoitus.

Kirjan lopuksi Weckroth palaakin feministiseen traditioon,

jonka potentiaaliin hän kokeuksistaan huolimatta edelleen uskoo. Tosin hän epäilee, että yliopistoissa naistutkijat ovat alkaneet jo sopeutua systeemiin. Naistutkimus-nimikkeen vaihto sukupuolentutkimukseksi jo herätti ihmetystä: ”Nyt naiset tekevät miesten kanssa samanlaisia tutkimuksia samanlaisilla menetelmillä pätevytykseen samoihin virkoihin ja samoihin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Ja kantavat viroissaan samoja äänikuisia miehisen vallan merkkejä tohtorinhatuista ja ansiomitaleista kunniamiekkoihin.”

Feminismin pohdinnan sisällä Weckroth keskittyy kolmanteen tutkijaprofilinsa pysyvään piirteeseen: kielen ja uusien käsitteiden merkitykseen.

Weckrothin mielestä uusien käsitteiden tuottaminen voisi osaltaan olla sitä, mitä tiede ajatusten taiteena voisi tarkoittaa. Osuva sana pelkistää ison ajatuksen ja kantaa sen merkitysrakennetta. Weckrothin varhaisia ja tunnetuimpia keksintöjä ovat ”meisyys” ja ”kaksilo”, ja tuoreena tässä kirjassa useasti esiintyvä ”herrorismi”.

Mutta myös kielen tavanomaiset sanat ovat paljon vahvempia tietoisuuden luoja ja kantajia kuin yleensä ajatellaan. Weckroth on pitkään kirjoittanut siitä, kuinka outoa on, että Suomessa yhä puhutaan valtiomiehistä, puhemiehistä, palomiehistä – riippumatta nimikkeen kantajan sukupuolesta. Syksyllä 2017 Weckroth kirjoitti kommentin

Aamulehden päätoimittajalle jutusta, jossa yhdessä ja samassa lauseessa puhuttiin tasa-arvosta ja luottamusmiehistä. Silloinen päätoimittaja Jouko Jokinen ottikin kommentin onkeensa ja teki päätöksen, jonka mukaan *Aamulehti* vastedes käyttää vain sukupuolineutraaleja ammattinimikkeitä, ja lehti sai siitä tasa-arvopalkinnon. Tämä operaation yllättävä onnistuminen oli yksi kimmoke siihen, että Klaus Weckroth ryhtyi kirjoittamaan tätä kirjaa.

”Sanoja! Pelkkiä sanoja! Miten hirveitä ne olivatkaan! – niin selviä, eläviä ja sydämettömiä. Niitä ei voinut paetakaan, ja sittenkin: miten läpitunkeva taikavoima niissä piilikään! Pelkät sanat! Onko mitään niin todellista kuin sanat?”